

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ЗАСОБАМИ РОЗВИВАЛЬНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ

І.А. Донченко

Україна, м. Запоріжжя, Класичний приватний університет

Необхідною умовою розвитку професійної самосвідомості є створення майбутнім фахівцем ситуації самопроекування власного професійного Я. Основними методами, що сприяють цьому, є активні методи навчання, а саме методи розвивальної психодіагностики, зокрема психобіографічна анкета.

Метод психобіографії полягає у відтворенні особистісної психологічної історії розвитку особистості в контексті формування професійної самосвідомості.

Взагалі біографія – це опис життя і діяльності будь-якої особи [4, с. 21]. Вона посіла чільне місце в усіх науках про людину та суспільство, бо дозволяє виявити типову структуру та послідовність етапів розвитку й соціальних переходів не “людини взагалі”, а особистості в певному суспільстві. Дослідження індивідуального розвитку протягом усього життя людини дає змогу зрозуміти механізм внутрішньоособистісної взаємодії психічних структур та індивідуально-типологічні варіанти процесу розвитку. Більше того, доведено, що індивідуальність особистісного становлення може бути розкрита лише у взаємозв’язку з конкретною соціальною та культурною ситуацією [2].

Методологічна специфіка біографії полягає саме в тому, що вона відображає розвиток не об’єкта та його властивостей, а самосвідомого суб’єкта, особистості [3].

Одним із різновидів біографії є автобіографія тобто опис свого життя [4, с. 11], або психобіографія.

Психологічна автобіографія дає змогу отримати додатковий та ширший, з погляду часової перспективи суб’єктивний опис життєвих подій, ставлення до себе та оточуючих, оцінок минулих часів та можливих майбутніх подій [3, с. 7], а також визначити ситуаційні особливості життєвого шляху особистості, визначити особливості сприйняття значущих життєвих ситуацій, а саме найважливіших подій у житті людини. Відповіді досліджуваних мають сенс не лише у зв’язку з їх об’єктивним змістом, скільки з особистісним значенням, яке особа їм надає [2, с. 177].

Для написання психологічної автобіографії використовуються психобіографічні анкети або опитувальники. За даними Л. Бурлачка, доведено їхню валідність щодо передбачення результатів діяльності людини в різноманітних сферах [3, с. 223].

Існує декілька варіантів психобіографічних анкет, розроблених різними авторами (Б. Ананьєв, Є. Головаха та О. Кронік, Л. Бурлачук та О. Коржова). Проте, на нашу думку, доцільним для розвитку професійної самосвідомості, створення ситуації проектування власного професійного Я є застосування методики, розробленої Б. Ананьєвим [1]. На думку автора, зрозуміти внутрішні умови розвитку особистості як суб'єкта діяльності можна лише за рахунок аналізу основних сил, які впливали на її розвиток. На темпи розвитку суб'єкта діяльності впливають: спосіб життя, умови режиму життя, харчування, сну та бадьорого стану, особливості діяльності, трудова та суспільна поведінка, наявність або відсутність стресорів. Як детермінанти розвитку вони відіграють роль стимуляторів, що забезпечують процес розвитку, або стресорів та депресорів, які затримують процес розвитку, або каталізаторів, які прискорюють дію інших факторів на процес розвитку [1, с. 236].

Отже, використання методу психобіографії дає змогу здійснити таке:

1) провести діагностику, тобто визначати рівень розвитку професійної самосвідомості та рівень усвідомлення власної професійної позиції, власного професійного розвитку, здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між фактами свого життя та особливостями динаміки професійного шляху, рівень усвідомлення мотивів вибору професії та конкретного вищого навчального закладу, рівень ідентифікації себе з представниками обраної професії, наявність короткострокових та довгострокових планів на майбутнє;

2) створити умови для: рефлексії та встановлення причинно-наслідкових зв'язків між фактами особистісного життя та особливостями власної професійної діяльності, активізації процесу самопізнання, усвідомлення власної професійної Я-концепції;

3) активізувати процеси саморозвитку, матеріалом для якого є результати рефлексії власного життя;

4) створити умови для самопроекування подальшого професійного розвитку та професійної самореалізації.

Література

1. Ананьєв Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьєв. – [3-е изд.]. – СПб. : Питер, 2001. – 282 с. – (Серия «Мастера психологии»).
2. Бурлачук Л.Ф. Психология жизненных ситуаций: учебное пособие / Л.Ф. Бурлачук, Е.Ю. Коржова. – М. : Российское педагогическое агентство, 1998. – 263 с.
3. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов. – СПб. : Питер, 2001. – 528 с. – (Серия “Мастера психологии”).

4. Короткий тлумачний словник української мови / уклад. : Д.Г. Гринчишин, Л.Л. Гумецька, В.Л. Карпова та інш ; [відп. ред. Л.Л. Гумецька]. – К. : Радянська школа, 1978. – 296 с.